

27.04.23 – 8-A-B

Історія України

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Імперський наступ на автономію України.

Правління Івана Скоропадського.

Мета: охарактеризувати колоніальну політику Російської імперії щодо України; дати оцінку гетьманству І. Скоропадського, Д. Апостола; з'ясувати, як українська правляча верхівка намагалася протистояти політиці російських царів щодо України; удосконалювати набуті вміння і навички; виховувати в учнів навички позитивного розв'язання суперечливих питань.

Вивчення нового матеріалу

Основні дати: (занотуйте)

1708—1722 рр. — гетьманство І. Скоропадського;

1722— 1727 рр. — Перша Малоросійська колегія;

1723 р. — Коломацькі чолобитні;

1727—1734 рр. — гетьманство Д. Апостола;

1732—1734 рр. — спроби ліквідації козацького устрою на Слобожанщині;

1734—1739 рр. — російсько-турецька війна;

1734—1750 рр. — «Правління гетьманського уряду».

Робота з термінами і поняттями (занотуйте)

Терор — розправа з політичними противниками шляхом насильства.

Репресії — система заходів, які передбачають усунення, ізоляцію, знищення політичних ворогів (справжніх або надуманих), конкуруючих соціальних груп чи прошарків, етнічних спільнот із метою встановлення панування або зламу опору.

Звістка про перехід І. Мазепи до шведів застала Петра І в с. Погребки неподалік Новгорода-Сіверського. Вона спричинила у нього шок, який швидко змінився люттю і бажанням негайно помститися гетьманові за зраду. Насамперед він видав маніфест до українського народу, в якому сповіщалося, що « Мазепа ...

забувши страх Божий і свою присягу», зрадив царя, аби «Малоросійську землю повернути в рабство», передавши її під польське володіння, а церкви віддати уніатам. Себе цар виставляв як захисника українського народу, скасувавши з цією метою деякі податки, які І. Мазепа наклав нібито на свою користь.

Одночасно Петро I наказав:

- негайно знищити гетьманську столицю Батурин, де зберігалися великі запаси озброєння, боєприпасів і продовольства та перенести її до м. Глухова;
- переобрати гетьмана І. Мазепу, оголосивши йому анафему, і провести комплекс заходів з дискредитації його політики;
- жорстоко покарати усіх спільників українського гетьмана та їх родини.

Найпершими, хто відчув гнів і немилість царя, були жителі та гарнізон Батурина. За наказом Петра I 25 жовтня генерал О. Меншиков об'єднав свої кавалерійські частини з тими військами, що перебували під командою князя Д. Голіцина, форсувавши Десну, на чолі 10 тис. вояків підійшов до міста, яке за наказом гетьмана обороняли сердюцький полковник Дмитро Чечель, осавул генеральної артилерії Фрідріх Кенігсек і батуринський сотник Дмитро Нестеренко. Під їхньою командою перебували чотири сердюцькі полки Чечеля, Покотила, Дениса та Максима, а також частини козацьких полків – Лубенського, Миргородського та Прилуцького.

Цар Петро ще у 1708 призначив гетьманом Івана Скоропадського. Від традиційного підписання статей цар відновився, пояснивши таке рішення воєнними обставинами. Перебуваючи з військом у таборі під Решетилівкою, гетьман звернувся до царя з 14 пунктами статей, у яких просив підтвердити права й вольності гетьманщини. У відповідь 1709 р. Петро I надіслав іменний указ, у якому права і вольності козаків підтверджувалися у вигляді, вигідному Росії. У ньому ж говорилося, що під час походів під командування російських генералів мають переходити як прості козаки так і гетьман.

Гетьманові дуже боліло те, що цар чимраз більше обмежував права України й козацтва. За наказом царя він мусив висилати козаків на тяжкі роботи в

Московщину. Цар почав насилати в Україну багато московського війська, наділяв українськими землями чужинців, призначав їх козацькими полковниками. Він обмежив права козацького суду та прислав своїх московських урядників, що мали наглядати за судами та військовою канцелярією. Навіть коло самого гетьмана настановив свого резидента П. Ізмайлова, який мав здійснювати контроль над діяльністю гетьмана.

Іван Скоропадський (1708-1722 рр.)

- Уклав з Московією **Решетилівські статті 1709 р.:**
 - контроль Москви за збиранням податків,
 - збільшення кількості московських гарнізонів,
 - при гетьмані вводилась посада міністра-резидента (спостерігав за діяльністю гетьмана),
 - цар самостійно призначає генеральну і полкову старшину,
 - торгівля через російські порти,
 - заборона зовнішньої політики;
- столиця – м. Глухів;
- Мобілізація козаків для участі у Північній війні.
- **Петро I:** *«Українці й так мають з ласки царя стільки вольностей, як жоден народ у світі»*

Реформи Павла Полуботка

1722 – 1723 рр.

Він реформував судочинство: перетворив Генеральний суд на колегіальний орган, вимагав залучати до розгляду справ, крім урядовців, інших чесних і розумних осіб із позитивною в суспільстві репутацією.

Полуботок боровся із хабарництвом, установив порядок оскарження судових рішень – робив усе для того, щоб посилити довіру до судових інстанцій Гетьманщини і до діяльності гетьмана загалом.

Особливу увагу Полуботок приділяв питанням проведення гетьманських виборів і скасування підпорядкування українських земель Малоросійській колегії.

Наміри старшини домогтися відновлення автономії Гетьманщини було придушено, а Павла Полуботка разом із найближчими товаришами ув'язнено в Петропавлівській фортеці.

Там у 1724 р. і завершилося життя наказного гетьмана.

Гетьман Данило Апостол 1727 – 1734 рр.

Новий гетьман звернувся до російського імператора з петицією про повернення Україні колишніх прав та вольностей згідно з угодою 1654 р.

Натомість одержав **«Рішительні пункти»**.

- Цей документ забороняв гетьману вести дипломатичні переговори.
- Право затверджувати генеральну старшину та полковників мав тільки російський імператор.
- Щоб посилити контроль за фінансами, було введено дві посади підскарбіїв.
- Попри обмеження Данилові Апостолу вдалося досягти помітних позитивних зрушень.

Перегляньте відео: <https://youtu.be/9lMKKKhSEgI>

Закріплення знань. Рефлексія.

- Чим характерне правління гетьмана І. Скоропадського?
- Яких обмежень зазнала влада гетьмана за часів І. Скоропадського?
- Які заходи здійснювала козацька старшина для відновлення державних прав України?
- Якими були результати діяльності старшинської опозиції?
- Що являла собою Малоросійська колегія? Яким чином її діяльність руйнувала традиційну систему управління в Україні?

Домашнє завдання: прочитайте пар.27. Питання на стор. 177 №1 – письмово.

Повторити тему «Українські землі у 60-70 роках 17 ст»

Завдання надсилайте на освітню платформу Human, вайбер 097-880-70-81, або на ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com